

Zarys historii Parafii p.w. św. Marcina w Jaworze.

Wraz z powstaniem biskupstwa we Wrocławiu na Śląsku powstaje kościelna sieć parafialna mająca zaspokoić potrzeby duszpasterskie miejscowej ludności. Jej największy rozwój przypada na wiek XII. Napływ ludności z Zachodu powodował konieczność wznoszenia nowych kościołów parafialnych i wytyczania granic nowym ośrodkom duszpasterskim, zarówno w miastach jak i na wsiach. Problem ten widział doskonale książę Henryk Brodaty i w dokumencie z 1228 roku, wydanym dla kościoła w Pełcznicy, stwierdził, że każda nowo powstająca wieś lokowana na stu łanach obowiązana jest do budowy własnego kościoła parafialnego¹. Stąd możemy przypuszczać, że Jawor jako kasztelania księcia miała już w tym czasie własną parafię. Bernhard Panzram umieszcza ją na mapie diecezji wrocławskiej około 1200 roku². Pierwszą pisemną wzmiankę dotyczącą istniejącej parafii w Jaworze datuje się na 18 X 1242, jest to dokument, w którym świadkiem darowizn dla klasztoru w Trzebnicy był ksiądz Walenty proboszcz z Jawora. Wskazuje to jednoznacznie na istnienie parafii w Jaworze³.

Wraz z rozbudową sieci parafii powstają większe formy administracji kościelnej - archiprezbiteraty (odpowiadające rolę obecnych dekanatów). Do końca XIII wieku w diecezji wrocławskiej liczba archiprezbiteratów doszła do 50⁴. Powstanie archiprezbiteratu jaworskiego datujemy na około 1262 rok, i liczył 31 parafii⁵. Jawor już w tym czasie był nie tylko ośrodkiem parafialnym, ale i prężnym archiprezbiteratem. Dzięki kronice Fischera znamy imiona

---

¹ J.Mandziuk, Historia Kościoła Katolickiego na Śląsku, t.I/1, Warszawa 2003, s. 226

² B.Panzram, Geschichtliche Grundlgen der altesten schlesischen Pfarrorganisation, Breslau 1940, mapa I

³ J.Rybotycki, Dzieje parafii rzymsko katolickiej i kościoła Św. Marcina w Jaworze (1242-1992), Jawor 1992, s. 9

⁴ J.Mandziuk, dz. cyt., s. 223

⁵ B.Panzram, dz. cyt., s.77

wszystkich proboszczów od 1242 roku, do dnia dzisiejszego było ich 39 wraz z obecnie urzędującym⁶:

1. Ks. Walenty. Kanonik kapituły wrocławskiej, notariusz, kapelan księcia Bolesława Rogatki.
2. Ks. Henryk z Baruth koło Budziszyna proboszcz w r. 1248.
3. Ks. Mateusz Drachwicz z Krakowa proboszcz Jawora w latach 1249-1270 i prawdopodobnie pierwszy dziekan Jawora.
4. Ks. Robert proboszcz w latach 1270-1271
5. Ks. Bertold proboszcz w latach 1272-1278
6. Ks. Mikołaj pierwszy proboszcz przy wznoszonym kościele św. Marcina i jednocześnie kapelan dworu Bolka I.
7. Ks. Jan Proboszcz w latach 1305-1334 za jego duszpasterzowania ukończono budowę kościoła Św. Marcina i rozpoczęto jego wyposażanie. Połączono plebanię z kościołem murowanym przejściem nadziemnym.
8. Ks. Piotr proboszcz Jawora w latach 1335-1356, za czasów jego urzędowania w parafii, zbudowano przytułek i szpital za murami miasta w kierunku Złotoryji.
9. Ks. Werner Czeteras proboszcz w latach 1357-1387, podczas urzędowania jego w parafii, pojawiły się w Jaworze Beginki.
10. Ks. Konrad proboszcz i dziekan w latach 1387-1398 w tym okresie przekazano szpital za Bramą Złotoryjską w użytkowanie trędowatym.
11. Ks. Sydoniusz z Bolkowa, kanonik kolegiaty legnickiej i proboszcz Jawora w latach 1399-1424. W tym czasie należały do Jawora jako dekanatu następujące miejscowości: Chełmiec, Czernica, Damianowi, Gniewków, Granowice, Jawor, Jugowa, Konary, Kostrza, Luboradz, Małuszów, Marcinowice, Męcinka, Mściwojów, Muślinów, Paszowice,

---

⁶ Ch.F.E. Fischer, dz. cyt. , s. 31

Piekary, Piotrowice, Pomocne, Rogoźnica, Roztoka, Sichów, Słup, Snowidza, Szymanów, Święc, Targoszyn, Udanin, Wądroże Wielkie.⁷

12.Ks. Pnotha z Reibnitz proboszcz Jawora w okresie 1425-1454. W latach 1439-1454 miasto adaptowało opuszczoną przez wygnanych Żydów synagogę na świątynię chrześcijańską, budując obok szpital z przytułkiem. Konsekracja kaplicy odbyła się w 1446 roku i nadano jej wezwanie św. Adalberta (Wojciecha).

13.Ks. Stefan Aloch proboszcz Jawora w latach 1455-1480.

14.Ks. Henryk Swolsky proboszcz Jawora w latach 1481-1492. Za jego pracy w parafii odbyła się uroczystość konsekracji kościoła przy klasztorze bernardynów wybudowanego z inspiracji Jana Kapistrana, przybyłego do Jawora w 1454 r., nadano wezwanie nowej świątyni Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Św. Andrzeja Apostoła fundatorem klasztoru był biskup Jan z Waradynu.

15.Ks. Błażej Ruhle kanonik i dziekan kapituły kościoła Św. Krzyża we Wrocławiu oraz proboszcz Jawora od 20 marca 1493r. do 12 stycznia 1509 r.

16.Ks. Jan Punitz Proboszcz Jawora w latach 1509-1533. W tym okresie zbudowano pierwszy cmentarz za murami miasta, między dzisiejszymi ulicami Legnicką i Poniatowskiego. Cmentarz ten był czynny do końca XIX wieku. W latach dwudziestych XX w. został sprzedany miastu, zbudowano w tym miejscu szkołę i obiekty sportowe.

17.Ks.mgr Marcin Tycze profesor Uniwersytetu w Lisku do 1533 r., proboszcz Jawora w latach 1533-1562. Ks. Marcin Tycze wbrew oczekiwaniom protestanckiej rady miejskiej, okazał się prawowiernym kapłanem katolickim, nie uległ nauce Lutera. W tych warunkach jaworscy luteranie postanowili ignorować nabożeństwa celebrowane przez niego.

---

⁷ B.Panzram, dz. cyt., s.77

Wszystkie zabiegi usunięcia proboszcza nie dały rezultatu, a jaworscy protestanci musieli chodzić na swoje nabożeństwa do kościoła w Piotrowicach. Ksiądz Marcin Ticze zmarł w wigilię Bożego Narodzenia 1562 roku.

18.Ks. kanonik Jerzy Faber proboszcz Jawora w okresie od 26 grudnia 1562 r. do 13 lutego 1563 r. Kościół parafialny Św. Marcina został zamknięty od 14 lutego 1563 r. do 6 lipca 1564 r. Biskup wrocławski Kasper z Łagowa , nie konsultując z radą miejską , mianował proboszczem parafii Św. Marcina w Jaworze – kanonika Jerzego Fabera. Jerzy Faber , niezwykle prawowierny katolicki kapłan , rozpoczął urzędowanie już dwa dni po śmierci ks. Marcina Ticze. Oznaczało to naruszenie przez biskupa prawa patronatu, które od 1051 r. należało do rady miejskiej. Rada była przeciwna temu wyborowi, nie odpowiadał on oczekiwaniom protestanckiej gminy. Rada miejska skierowała do biskupa petycję , aby zatwierdził na proboszcza Johana Kurzera. Biskup odmówił, gdyż Johan Kurzer jako wyświęcony katolicki kapłan złamał celibat. W czasie wizyty biskupa Kaspra z Łagowa w Jaworze doszło do publicznego znieważenia proboszcza, biskup zagroził zamknięciem kościoła co nie dało to efektu. W rezultacie kościół św. Marcina został zamknięty przez starostę cesarskiego do lipca 1564 r. Lipcu 1564 r. Rada miejska bez zgody i mianowania biskupa wprowadziła do kościoła J. Kurzera, od tej daty kościół pozostawał we władaniu protestantów do 1651 r.

19.Ks. Baltazar Seelbach proboszcz Jawora w latach 1651-1652.

20.Ks. mgr Maciej Sartorius – proboszcz i dziekan Jawora w latach 1652-1687 r.

21.Ks. Kasper Franciszek Karol Scibanus doktor teologii i prawa kanonicznego , senior kapituły kolegiaty głogowskiej, dziekan i proboszcz

Jawora w latach 16870-1732.⁸ Jego 45-letni czas duszpasterzowania w parafii św. Marcina, był czasem duchowego odradzenia się wiary katolickiej w Jaworze oraz usuwania materialnych zaniedbań i zniszczeń w kościele spowodowanych wojną trzydziestoletnią. To w tym okresie kościół św. Marcina uzyskał barokowe wyposażenie. W 1720 roku wzniesiono sześciometrową kolumnę maryjną przed południową elewacją kościoła parafialnego.⁹ Natomiast ukoronowaniem kultu św. Tadeusza Judy w Jaworze było postawienie pomnika tego świętego w 1726 roku na Rynku.

22.Ks. Krzysztof Thienst kanonik kapituły opolskiej, dziekan i proboszcz Jawora w latach 1733-1780. Podczas pożaru miasta w 1776 roku spłonął kościół św. Barbary, rozebrano ruiny i przygotowano się do budowy nowej świątyni. W 1780 roku ukończono budowę chóru z organami w kościele św. Marcina.

23.Ks. Franciszek Braunert dziekan proboszcz Jawora w latach 1781-1797. Za jego pracy duszpasterskiej ukończono budowę kaplicy św. Barbary.

24.Ks. Gotfryd Schulz proboszcz Jawora w latach 1797-1804.

25.Ks. Ignacy Scheuner dziekan i proboszcz Jawora w latach 1804-1827.

26.Ks. Antoni Langsch proboszcz Jawora w latach 1828-1855.

27.Ks. Ferdynand Neugebauer Proboszcz Jawora w latach 1855-1887.

Parafia liczyła 3330 wiernych. Z inicjatywy proboszcza Neugebauera, w okresie 1865-1883 dokonano gruntownego remontu kościoła św. Marcina i plebanii. Kościół uzyskał rzeźbione w dębowym drewnie drzwi, rzeźbione ławy dla wiernych, nową posadzkę z kolorowych płytek, rzeźbione w drewnie stacje Drogi Krzyżowej, witraże. Odnowione zostały ołtarze, rzeźby świętych, kazalnica oraz wszystkie detale architektoniczne wnętrza i elewacji kościoła. Ustawiono monumentalny krucyfiks

---

⁸ Zasługi K.F.K. Scribanusa są wyryte na płycie nagrobnej w prezbiterium kościoła św. Marcina

⁹ Na zachodniej stronie cokołu kolumny widoczny jest jeszcze napis erekcyjny z data 1720r.

mistyczny, stojący przed południową elewacją prezbiterium. Ksiądz Ferdynand Neugebauer zmarł 24 czerwca 1887 roku i jako ostatni proboszcz parafii św. Marcina został pochowany na cmentarzu kościelnym, pod południową nawą prezbiterium.

28.Ks. August Herbig proboszcz Jawora w latach 1887-1894. Jawor liczył 11576 mieszkańców, w tym 7932 protestantów, 3494 katolików, 99 Żydów, 51 bezwyznaniowców.

29.Ks. Józef Ginela proboszcz Jawora w latach 1894-1916. W 1900 roku Jawor liczy 13024 mieszkańców w tym 3700 katolików. W 1896 roku przeniesiono cmentarz katolicki w nowe miejsce przy drodze legnickiej.

30.Ks. Augustyn Burger proboszcz Jawora w latach 1916-1940. W początku lat dwudziestych został sprzedany stary zrujnowany cmentarz leżący za murem miejskim między ulicami Legnicką i Poniatowskiego. W 1929 roku parafia liczyła 4033 wiernych, z czego w Jaworze mieszkało 3068 katolików.

31.Ks. Jerzy Buchali ostatni niemiecki proboszcz Jawora 1940-1945. W 1945 r. doszło do pożaru i całkowitego spalenia plebanii przy ul. Św. Marcina, szczęściem ogień nie przerzucił się na pobliskie prezbiterium i nie strawił kościoła.

Pracę duszpasterską po II wojnie światowej w latach 1945 – 2006

w parafii św. Marcina w Jaworze pełnili o. Franciszkanie i księża diecezjalni.

Proboszczowie

Księża Franciszkanie

O. Stanisław Bazan w latach 1945-1949

O. Ernest Białek w latach 1949-1953

O. Emanuel Muzyka w latach 1953-1956

Księża Diecezjalni

Ks. Michał Milewski w latach 1956-1960

Ks. Bronisław Wojtera w latach 1960-1969

Ks. Jan Tokarz w latach 1969-1980

Ks. Walenty Szałęga w latach 1980-1995

Ks. Jan Sowa w latach 1995-2008

Ks. dr Dominik Drapiewski od 2008 roku

Wikarzy

Księża Franciszkanie

O. Alfons Galas

O. Marian Lisowski

O. Marian Krajewski

O. Cecylian Niezgoda

O. Jan Dąbek

O. Stefan Antosz

O. Daniel Ekiert

O. Robert Wais

O. Czesław Skowron

O. Lesław Budzan

O. Waclaw Sieniewicz

O. Bernard Leśniak

Wikarzy

Księża Diecezjalni i Zakonni

Ks. Zdzisław Zwierzyński	Ks. Zbigniew Stefaniak
Ks. Zdzisław Żmudziński	Ks. Wiesław Migdał
Ks. Józef Wysocki	Ks. Antoni Karalicki
Ks. Zdzisław Nowak	Ks. Kazimierz Piwowarczyk
Ks. Piotr Piekarski	Ks. Władysław Penkala
Ks. Eugeniusz Korczyński	Ks. Andrzej Majchrzak
Ks. Zbigniew Domagała	Ks. Janusz Matuszak
Ks. Józef Korgol	Ks. Jerzy Osoliński
Ks. Andrzej Kubiszyn	Ks. Edward Pasionek
Ks. Jan Grabiński	Ks. Jan Kleszcz
Ks. Stefan Gromadzki – Pallotyn	Ks. Jan Patykowski
Ks. Alojzy Minkus – Pallotyn	Ks. Jan Żak
Ks. Stanisław Jojczyk – Pallotyn	Ks. Stanisław Panewski
Ks. Edmund Ossowski – Pallotyn	Ks. Józef Lubczyński
Ks. Józef Szalek – Salezjanin	Ks. Józef Błauciak
Ks. Kazimierz Pietryga – Salezjanin	Ks. Krzysztof Turaj
Ks. Antoni Kabis – Salezjanin	Ks. Andrzej Hejdał
Ks. Marian Margasiński	Ks. Konrad Polesiak

Ks. Zbigniew Wolanin	Ks. Krystian Sokal
Ks. Jerzy Czerna	Ks. Jan Baszak
Ks. Augustyn Oleksy	Ks. Ryszard Pita
Ks. Stanisław Brylak	Ks. Leszek Sałęga
Ks. Andrzej Wilczyński	Ks. Marek Osmulski
Ks. Zbigniew Wichrowicz	Ks. Jan Wojciechowicz
Ks. Piotr Bizoń	Ks. Piotr Różycki
Ks. Łukasz Frątczak	Ks. Krzysztof Sikora
Ks. Józef Olechowski	Ks. Maciej Szymanowski
Ks. Krzysztof Żmigrodzki	

We wrześniu 1945 roku w diecezji wrocławskiej było zaledwie 45 polskich księży. Do Jawora skierowano dwóch z nich, obaj należeli do zakonu franciszkanów : o. Stanisław Bazan OFM Conv. i o. Alfons Galas OFM Conv. O. Stanisław Bazan OFM Conv. mianowany na pierwszego polskiego proboszcza i dziekana Jawora w 1945 roku przez Administratora Apostolskiego Dolnego Śląska we Wrocławiu ks. Karola Milika.¹⁰Ojcowie franciszkanie przybyli do parafii w pierwszej dekadzie października, aby objąć parafię od dotychczasowego proboszcza niemieckiego ks. Jerzego Buchali. Pierwsze zapisy w księgach polskich parafialnych pochodzą z 14 października 1945 r. i dotyczą chrztów.¹¹

Według pierwszego powojennego spisu ludności jaki został przeprowadzony 14 lutego 1946 r. Jawor liczył 9690 mieszkańców¹². Ojcowie

---

¹⁰ AKA. t.p. św. Marcina nr 2.

¹¹ AP. Księga chrztów, t. I 1945- 1947

¹² Jawor 1945-1986,WUS Legnica 1988 , s. 11

franciszkanie budowali nową polską wspólnotę parafialną, na rozległym terenie nieśli swoją posługę wobec wiernych. Wiosną 1946 roku do I komunii świętej przystąpiło 150 dzieci, a całym roku 1946 ochrzczono 318 osób.¹³ W dniach 14-16 sierpnia 1948 roku odbyła się pierwsza wizytacja kanoniczna parafii, podczas której 1860 wiernych przyjęło sakrament bierzmowania. Sakramentu udzielał i przeprowadził wizytacje ks. infułat K. Milik.

W dniu 10 lipca 1949 roku zmarł pierwszy powojenny proboszcz polski ojciec Stanisław Bazan i został pochowany na cmentarzu katolickim.

Następcą, proboszczem i dziekanem Jawora został mianowany w dniu 3 sierpnia 1949 r. franciszkanin o. Ernest Białek OFM Conv¹⁴. Pełnił tę funkcję przez cztery lata, w czasie kiedy ówczesne władze starały się przeszkadzać rozwojowi Kościoła na każdym kroku.

O. Emanuel Muzyka OFM Conv. został powołany 12czerwca 1953 r. na kolejnego po wojnie polskiego proboszcza i dziekana Jawora.¹⁵ W tym okresie władze państwowe prowadziły politykę antykościelną, działał system bezprawia, walki z Kościołem, około 900 księży z całego kraju znajdowało się w więzieniach, w tym i ks. prymas S. Wyszyński¹⁶. W dekanacie jaworskim pracowali ojcowie franciszkanie, swoją gorliwością w pracy duszpasterskiej i wiernością Bogu i Kościołowi sprawiali kłopoty władzy lokalnej. W dniu 23 maja 1956 roku do rąk ks. infułata K. Lagosza dotarł list z Urzędu do Spraw Wyznań nakazujący usunięcie ojców franciszkanów z terenu dekanatu Jawor.¹⁷ Pod koniec czerwca 1956 roku ojcowie franciszkanie zostali zmuszeni do opuszczenia Jawora, ich miejsce zajęli księża diecezjalni.

---

¹³ AP. św. Marcina

¹⁴ AKA. t.p. św. Marcina nr 61.

¹⁵ AKA. t.p. św. Marcina nr 85.

¹⁶ W. Roszkowski. Historia Polski, Warszawa 1991, s.207

¹⁷ AKA. t.p. św. Marcina nr104

20 czerwca 1956 na stanowisko proboszcza i dziekana w Jaworze został powołany ks. Michał Milewski¹⁸, który wcześniej pracował w Namysłowie¹⁹. W grudniu 1956 roku ordynariuszem archidiecezji wrocławskiej został ks. biskup Bolesław Kominek, rozpoczęła się stopniowa normalizacja życia religijnego. W niedzielę 5 maja 1957 roku podczas uroczystej sumy w kościele parafialnym wierni powtarzali Ślubowania Jasnogórskie.²⁰ Tekst nowych ślubów napisał ks. prymas S. Wyszyński, będąc więźniem władzy komunistycznej. Stanowiły one początek dziewięcioletniej Wielkiej Nowenny Narodowej, przygotowując wiernych do Tysiąclecia Chrztu Polski.

W uroczystość Bożego Ciała w 1957 roku, po raz pierwszy po stalinowskiej „nocy” procesja wyszła po za teren kościelny i przeszła ulicami miasta.²¹ 19 marca 1958 roku w parafii św. Marcina powstał III Zakon św. Franciszka.²²

Od lipca 1958 rozpoczął się remont dachu kościoła św. Marcina, polegał na uzupełnieniu ubytków łupka i trwał do końca października tegoż roku. W sierpniu 1960 roku rozpoczęto malowanie wnętrza kościoła parafialnego, które zakończono wiosną 1961 roku.²³

Ks. kanonik Michał Milewski w listopadzie 1960 roku odszedł z Jawora do Góry Śląskiej gdzie objął funkcję proboszcza dziekana.

W dniu 14 listopada 1960 roku jaworską parafię i dekanat objął ks. Bronisław Wojtera.²⁴

---

¹⁸ Ks. Kanonik Michał Milewski urodził się w 1902 r., święcenia kapłańskie otrzymał we Lwowie w 1925 r. Do Jawora został skierowany z Namysłowa aby zastąpić franciszkanów. Funkcję proboszcza i dziekana Jawora objął 1 lipca 1956 roku. W Jaworze przebywał do 14 listopada 1960 roku, został przeniesiony na własną prośbę do Góry Śląskiej, gdzie objął funkcję proboszcza i dziekana.

¹⁹ AKA. t.p. św. Marcina nr 111

²⁰ Kronika parafialna.

²¹ Tamże.

²² Kronika III zakonu św. Franciszka w Jaworze

²³ Kronika parafialna

²⁴ AKA. t.p. św. Marcina nr 176.

Ks. Kanonik Bronisław Wojtera ur. 1.05.1907 roku w Liwie, zmarł 28.10.1969 roku w Jaworze. Ukończył

W 1960 roku rozpoczął się remont kaplicy św. Barbary, która pełniła rolę kaplicy pogrzebowej, oraz trwało malowanie kościoła parafialnego. W kwietniu 1961 roku ks. biskup Bolesław Kominek poświęcił nowo pomalowany kościół. W dniu św. Barbary 4 grudnia 1961 roku poświęcono świeżo wyremontowaną kaplicę pod jej wezwaniem.²⁵ W styczniu 1962 roku odbyła się wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał kanonik kapituły metropolitalnej ks. Andrzej Gromadzki, oceniając bardzo pozytywnie pracę proboszcza parafii o czym informuje nas wpis w kronice parafialnej.²⁶

W połowie 1962 roku do Jawora przybywają cztery siostry zakonne ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Bolesnej.²⁷ Ich głównym zadaniem była katechizacja dzieci, tworzą dom zakonny w jednym z budynków parafialnych.

W dzień odpustu parafialnego 11 listopada 1962 roku ks. biskup Paweł Latusek poświęcił wyremontowane zewnętrzne mury kaplicy św. Barbary, oraz ufundowany przez parafiankę panią Bronisławę Zajączkowską, obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Od 14 listopada 1962 roku, w każdą środę odbywa się do dnia dzisiejszego nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy.

W lipcu 1963 roku odwiedziła parafię kopia cudownego obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Parafianie przyjęli Matkę Jasnogórską w czasie rekolekcji prowadzonych przez redemptorystów z Elbląga. W dniu 7 lipca ukoronowaniem uroczystości nawiedzenia była uroczysta msza święta odprawiona przez ks. infułata Józefa Marcinkowskiego, a homilię wygłosił ks.

---

wyższe Seminarium Duchowne we Lwowie, gdzie otrzymał święcenia kapłańskie. Dziekan i proboszcz Jawora.

²⁵ Kronika parafialna.

²⁶ Tamże.

²⁷ Zgromadzenie Córek Matki Bożej Bolesnej „Seraficki” powstało z inicjatywy bł. Honorata Koźmińskiego. Bł. Honorat Koźmiński przebywając w Zakroczynie, poprzez konfesjonał założył 21 zgromadzeń zakonnych, wśród których także Zgromadzenie Córek Matki Boskiej Bolesnej 8 kwietnia 1881 r. Współzałożycielką tego Zgromadzenia była także Służebnica Boża Matka Małgorzata Łucja Szewczyk. Zgromadzenie SS. Serafitek poświęca się apostołskiej służbie ubogim, starcom, chorym i religijnemu wychowaniu dzieci i młodzieży. Zob. W. Bochnak, Dz. cyt., s.202

biskup Bolesław Kominek. Tego samego dnia obraz w uroczystej asyście został przewieziony do Bolkowa.²⁸

Odpust 11 listopada 1964 roku w parafii św. Marcina połączono z modlitewnym czuwaniem soborowym. W tym dniu przybył do Jawora ks. arcybiskup Bolesław Kominek i wygłosił homilię o wadze Soboru Vaticanum II, płynącej z niego nauki Kościoła oraz nawiązał do zbliżającej się rocznicy Tysiąclecia Chrztu Polski.²⁹

W dniu 25 czerwca 1967 roku odbyła się w parafii św. Marcina uroczystość poświęcenia dzwonu ufundowanego przez wiernych z okazji Tysiąclecia Chrztu Polski. Dzwon Tysiąclecia jest największym dzwonem w kościele św. Marcina, średni dzwon odkupiono z kościoła poewangelickiego w Boguszowie,³⁰ natomiast najmniejszy pochodzi jeszcze z czasów ks. proboszcza K. Scribanusa, o czym informuje nas data i napis na płaszczu dzwonu-*MDCCXXV. Pacta sum. Ut Resonem Ad Orarum Pro Agonisantibus Jaurovie.*³¹

W roku 1968 zapadła decyzja o odbudowie spalonej plebanii w lutym 1945 r. Rozpoczęto przygotowania i już 1969 roku trwały prace przy usuwaniu gruzów wewnątrz stojących murów zewnętrznych, gromadzono materiały budowlane.³²

Niestety ks. proboszcz Bronisław Wojtera nie ukończył rozpoczętego dzieła odbudowy plebanii, zmarł 28 października 1969 roku. Uroczystość pogrzebowa odbyła się 31 października, przewodził jej ks. biskup Wincenty Urban.³³

---

²⁸ Kronika parafialna

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ 1725 r. Niech nawołuje do modlitwy za umęczony Jawor.

³² Kronika parafialna.

³³ Tamże.

Nowym proboszczem parafii w dniu 23 stycznia 1970 roku został mianowany ks. Jan Tokarz.³⁴

Przez cały rok 1970 do września 1971 roku trwały prace przy odbudowie budynku parafialnego. Odpust w dniu 11 listopada, był zarazem uroczystością poświęcenia nowej plebanii, dokonał tego ks. Józef Marek wikariusz generalny Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu. W 1973 odnowiono kaplicę w Starym Jaworze, dokonano jej rozbudowy. Papież Paweł VI ogłosił rok 1974 Rokiem Świętym, parafianie w dniu nowego roku zgromadzili się w kościele św. Marcina na Apelu Jasnogórskim.³⁵

W połowie 1977 roku wymieniono poszycie dachu na kościelnej wieży, została pokryta blachą miedzianą.³⁶ W roku 1978 zapadła decyzja o dokonaniu prac remontowo–konserwatorskich w kościele św. Marcina, świątynia miała zostać poddana gruntownemu odnowieniu. Już maju 1979 roku rozpoczęto prace wewnątrz kościoła, nadzór nad nimi przejął wojewódzki konserwator zabytków mgr Zdzisław Kurzeja. W lipcu był już gotowy nowy dach kościoła pokryty blachą cynkową, trwały prace wewnątrz świątyni.³⁷

16 czerwca 1980 roku zmarł na zawał serca w jaworskim szpitalu ks. proboszcz Jan Tokarz. Tego samego dnia o godzinie dziewiętnastej odprawiono pierwszą Mszę św. w intencji zmarłego ks. Jana Tokarza. 17 czerwca wystawiono trumnę z ciałem zmarłego proboszcza w kościele parafialnym, następnego dnia odbyły się uroczystości pogrzebowe, przewodniczył im ks. biskup Tadeusz Rybak, przybyło na pogrzeb 180 kapłanów i rzesze wiernych z parafii i dekanatu.³⁸

---

³⁴ AKA. t.p. św. Marcina nr 265

Ks. Kanonik Jan Tokarz, ur. 25.11.1930 roku, zmarł 16.06.1980 roku w Jaworze. Ukończył Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu. Świecenia kapłańskie otrzymał 27.05.1956 roku we Wrocławiu.

³⁵ Kronika parafialna.

³⁶ Kronika parafialna.

³⁷ Tamże.

³⁸ Tamże.

Na miejsce zmarłego proboszcza został powołany w dniu 1 sierpnia 1980 roku, przez ks. arcybiskupa Henryka Gulbinowicza dotychczasowy dziekan dekanatu Jawor ks. Walenty Szałęga.³⁹

Trwały w dalszym ciągu prace remontowe w kościele parafialnym, malowano główną nawę kościoła. Przed Bożym Narodzeniem 1980 roku zakończono prace w kaplicy św. Wojciecha, ukończył malowidło na sklepieniu ks. Kazimierz Fedyk, proboszcz Paszowic.⁴⁰

W niedzielę 22 marca 1981 roku obchodzono jubileusz 25-lecia powstania w parafii III Zakonu św. Franciszka, kazanie w czasie uroczystej Mszy św. wygłosił o. Celestyn franciszkanin oraz przekazał relikwie św. Franciszka z Asyżu. W uroczystości uczestniczył ks. arcybiskup Henryk Gulbinowicz, który udzielił komunii św. pod dwoma postaciami członkom III Zakonu.⁴¹

W sierpniu 1981 roku prowadzono prace konserwatorskie w nawie południowej odsłaniając gotyckie freski, spoinowano elementy kamieniarki piaskowcowej oraz pomalowano balustradę chóru muzycznego, uzupełniono też ubytki w rzeźbach.⁴²

Przed Bożym Narodzeniem 1984 roku ustawiono nowy ołtarz posoborowy wykonany w jaworskim warsztacie Władysława Gruszeckiego. W dalszym ciągu trwały prace konserwatorskie w kościele św. Marcina. W lipcu 1984 roku zakończono odsłanianie fresków na sklepieniu nawy południowej kościoła. Rozpoczęto prace remontowe w kaplicy św. Barbary, a w pierwszych dniach kwietnia 1988 roku zakończono remont w kaplicy.

---

³⁹ AKA. t.p. św. Marcina nr 313

Ks. Prałat Walenty Szałęga, ur. 17.02.1930 roku w Maliczkowicach, powiat Lwów. Ukończył Wyższe Seminarium Duchowne we Wrocławiu. Świecenia kapłańskie otrzymał 19.06.1955 roku we Wrocławiu. W 1969 roku został mianowany dziekanem Jawora. Proboszcz parafii św. Marcina w Jaworze w latach 1980-1995. Zob. W. Bochnak, Dz. cyt., s. 200

⁴⁰ Kronika parafialna.

⁴¹ Tamże.

⁴² Tamże

W końcu 1989 roku do parafii przybywa ks. Edward Pasionek ⁴³, który miał za zadanie podjęcia się budowy nowego kościoła na Osiedlu Przyrzecze, zamieszkał tymczasowo w budynku parafialnym św. Marcina przy ul. Szkolnej.

Pierwszy raz w historii powojennej Jawora, księża odprawili mszę na rynku miasta z okazji Bożego Ciała.

Metropolita wrocławski ks. kardynał Henryk Gulbinowicz wydał 10 sierpnia 1990 roku dekret erekcyjny nowej parafii p.w. Miłosierdzia Bożego w Jaworze. Po wielu wiekach po raz pierwszy Jawor zostaje podzielony na dwie parafie rzymsko-katolickie. Parafia św. Marcina utraciła na rzecz nowo erygowanej parafii następujące ulice: Boczna, Dmowskiego, Gagarina, W. Jagiellończyka, Jasna, Korfantego, Kręta, K. Marysieńki, Kwiatowa, Limanowskiego, Lubińska, Mała, Moniuszki, Narutowicza, Piękna, Prosta, Sikorskiego, Spokojna, Sporna, Starojaworska, Widokowa, Wieniawskiego, Witosa, Zachodnia.⁴⁴

Na podstawie zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej we wrześniu 1990 roku przywrócono nauczanie religii w szkołach.

W końcu marca 1992 roku dekanat jaworski znalazł się w granicach nowo tworzonej diecezji legnickiej. Na mocy wydanej przez papieża Jana Pawła II bulli „*Totus Tuus Poloniae Populus*” z 25 marca 1992 roku. Po reorganizacji diecezji i prowincji kościelnych w Polsce, utworzono 13 nowych diecezji. Pierwszym ordynariuszem nowej diecezji legnickiej został mianowany ks. biskup Tadeusz Rybak, a jego sufraganiem ks. biskup Adam Dyczkowski.

Siostry ze Zgromadzenia Matki Bożej Bolesnej obchodziły w roku 1992 trzydziestolecie obecności w parafii św. Marcina.

---

⁴³ Tamże

⁴⁴ AKA. t.p. św. Marcina nr 341/1

Z okazji 750-lecia parafii 7 czerwca 1992 roku została odprawiona uroczysta Msza św. na rynku miasta, głównym celebransem był ks. biskup Tadeusz Rybak. Na uroczystej Mszy św. zgromadziło się wielu zaproszonych gości, rzesze wiernych z Jawora.⁴⁵

30 stycznia 1994 r. ks. biskup Tadeusz Rybak podczas Mszy św. dokonał prałackich obłóczyn ks. proboszcza Walentego Szałęgi.⁴⁶

Wiosną 1994 roku uroczyście odsłonięto pomnik Sybiraków, który został postawiony po południowej stronie prezbiterium. Po mszy św. uroczystego odsłonięcia dokonał ks. biskup Tadeusz Rybak w obecności kapelana sybiraków ks. Władysława Józkowa.⁴⁷

Z początkiem roku 1995 przeprowadzono gruntowny remont budynku parafialnego przy ul. Szkolnej 1. Założono instalację centralnego ogrzewania i wyremontowano pomieszczenia, w których mieszkały siostry Seraficki.

19 czerwca 1995 r. odbyła się uroczystość z okazji 40-lecia kapłaństwa ks. prałata Walentego Szałęgi. Uroczystość stanowiła równocześnie oficjalne pożegnanie księdza proboszcza który przeszedł na emeryturę i pozostał na parafii jako rezydent.⁴⁸

Dekretem Legnickiej Kurii Biskupiej 26 czerwca 1995 roku ks. prałat Jan Sowa⁴⁹ zostaje dziekanem i proboszczem w parafii św. Marcina.⁵⁰

Tym samym dekretem ks. biskup Tadeusz Rybak, wydaje decyzję o utworzeniu z części parafii św. Marcina nowego Samodzielnego Ośrodka

---

⁴⁵ AP, św. Marcina, Kronika parafialna

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ Ks. prałat Jan Sowa, ur. 29.10.1940 r. Jeżowe (Diecezja Przemyska) w 1958 roku wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu.. Świecenia kapłańskie otrzymał 28.06.1964 roku w kościele św. Doroty we Wrocławiu. Dziekan i proboszcz parafii św. Marcina w Jaworze od 1995 roku. Zob. W. Bochnak, Dz. cyt., s.489

⁵⁰ AKL. t.p. św. Marcina nr16

Duszpasterskiego, będącego załącznikiem przyszłej parafii Matki Bożej Różańcowej. Nowy Ośrodek Duszpasterski objął południowo- wschodnią część Jawora z ulicami: Asnyka, Bema, Berlinga, Boh. Getta, Boya-Żeleńskiego, Broniewskiego, Brzechwy, Chopina, Dąbrowskiej, Fiedlera, Fredry, Gałczyńskiego, Głucha, Kasprowicza, Kochanowskiego, Kombatantów, Konopnickiej, Kopernika, Kościuszki, Kraszewskiego, Metalowców, Mickiewicza, Młyńska, Morcinka, Myśluborska, Nałkowskiej, Norwida, Orzeszkowej, Parkowa, Piastowska, Prusa, Przyjaciół Żołnierza, Reymonta, Sienkiewicza, Słoneczna, Staffa, Stalowa, Struga, Szpitalna, Traugutta, Tuwima, Worcela, Wybickiego, Wyspiańskiego oraz wioski Siekierzyce i Zębowice. Rektorem Ośrodka Duszpasterskiego został ks. Waldemar Hawrylewicz, który tymczasowo zamieszkał w budynku parafii św. Marcina przy ul. Szkolnej 1.⁵¹

Od lipca trwał remont budynku plebanii i w budynku przy ul. Szkolnej 2.

W 1996 roku w parafii działa szereg ruchów i stowarzyszeń katolickich, działa III Zakon św. Franciszka, Straż Honorowa Serca Pana Jezusa, Straż Honorowa Serca Maryi, Modlitewna Grupa do Najświętszej Krwi Chrystusa, Ruch Oazowy, Liturgiczna Służba Ołtarza, Eucharystyczny Ruch Młodych.

23 kwietnia 1996 roku dekretem wydanym przez ks. biskupa Tadeusza Rybaka zastała utworzona nowa parafia Matki Bożej Różańcowej, która dotychczas miała status Ośrodka Duszpasterskiego. Proboszczem nowej Parafii został ks. Waldemar Hawrylewicz.

12 i 19 maja odbyły się uroczystości Pierwszej Komunii Świętej, do której przystąpiło 437 dzieci.

---

⁵¹ Kronika parafialna

W końcu grudnia 1996 roku zostało utworzone w parafii Towarzystwo Przyjaciół Wyższego Seminarium Duchownego w Legnicy, którego prezesem został pan Kazimierz Oliwa.⁵²

W okresie zimowym kopia obrazu Matki Bożej Łaskawej z Krzeszowa odwiedzała domy wspólnot zakonnych w diecezji legnickiej. W domu SS. Serafitek przy parafii św. Marcina przebywała w dniach 8-12 stycznia 1997 roku.

Dnia 12 stycznia 1997 roku zostało założone w parafii Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, opiekę nad nim sprawował ks. Marek Osmulski.⁵³

Eucharystyczne spotkanie w dniu 2 czerwca 1997 roku z Ojcem Świętym Janem Pawłem II było szczególnym przeżyciem dla parafian. Do Legnicy o godzinie 24.00 wyruszyła piesza pielgrzymka licząca ponad 1000 osób. Ponadto parafianie docierali do Legnicy różnymi środkami transportu, ogółem ponad 5000 jaworzan wraz ze swoimi duszpasterzami wzięło udział w historycznym spotkaniu z Ojcem Świętym.⁵⁴

20 września 1998 roku w parafii św. Marcina odbyły się Diecezjalne Dożynki. Trzydniowe święto zaczęło się już piątek 18 września o godzinie 17.00, kiedy ks. proboszcz Jan Sowa witał w asyście kapłanów i parafian relikwie św. Jadwigi Śląskiej. Relikwie uroczyście wniesiono do kościoła i ustawiono przez przed głównym ołtarzem. O godzinie 21.00 rozpoczęła się Msza św. w intencji wszystkich zmarłych jaworzan. Po jej zakończeniu odbyła się procesja dookoła kościoła z relikwiarzem i zapalonymi świecami. Następnego dnia rano o godzinie 9.00 odprawiono Mszę św. w intencji wszystkich chorych ludzi w podeszłym wieku z parafii św. Marcina, w trakcie

---

⁵² Kronika parafialna

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Tamże.

Mszy św. kapłani udzielali sakramentu namaszczenia chorych. Obie Msze św. celebrował ks. proboszcz Jan Sowa, a kazania głosił ks. dr Stanisław Araszczuk.

W niedzielę o godzinie 10.30 ks. proboszcz Jan Sowa przywitał ks. biskupa Tadeusza Rybaka i ks. biskupa Stefana Regmunta. W uroczystej Mszy św. Dożynkowej wzięły też udział delegacje wiernych z całej diecezji, przedstawiciele władz samorządowych i miasta Jawora.⁵⁵

Dzięki staraniom ks. proboszcza Jana Sowy 11 października 1998 roku została założona instalacja alarmowa w kościele parafialnym. Instalacja alarmowa zabezpieczająca cenne wyposażenie świątyni.

23 maja 1999 roku w kościele parafialnym ks. Jan Sowa poświęcił krzyż, który następnie uroczyście zawieszono w sali Rady Powiatu Jaworskiego.

W drugim tygodniu września odbyły się w Jaworze III Międzynarodowe Targi Chleba, które rozpoczęły się nabożeństwem ekumenicznym w kościele św. Marcina. Nabożeństwu przewodniczył ks. biskup Tadeusz Rybak, który wraz biskupem Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego Ryszardem Boguszem błogosławił zabranym. W nabożeństwie uczestniczyli premierzy Polski – Jerzy Buzek, Czech – Milosz Zeman, przedstawiciele władz samorządowych, miejskich i rzesze parafian. 1999 rok zakończyła dziękczynna Msza św. sprawowana w intencji parafian przez księdza proboszcza.⁵⁶

SS. Serafitki, latem opuściły parafię św. Marcina. Od połowy 2000 r. Kronika Parafialna nie jest prowadzona. W połowie 2001 roku powstaje Parafialna Poradnia Rodzinna, która m.in. ma wspomagać duszpasterzy parafii w przygotowaniu narzeczonych do małżeństwa. Po ukończeniu Diecezjalnego Kolegium ds. Rodziny misje kanoniczne na doradców życia rodzinnego i

---

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Tamże.

prorowadzenie poradni otrzymali: Wanda Jabłońska, Anna Patrzek i Krzysztof Patrzek.

W dniu 16 października 2003 roku, w 25 rocznicę wyboru na Stolicę Piotrową papieża Jana Pawła II, został odsłonięty pomnik poświęcony Ojcu Świętemu. Pomnik został usytuowany przed budynkiem parafialnym przy ul. św. Marcina. Fundatorką pomnika była pani Aniela Muraszko-Turek z III Zakonu św. Franciszka.⁵⁷

Na przełomie marca i kwietnia 2005 r. w całym Kościele panował wielki smutek spowodowany ciężkim stanem zdrowia Ojca Świętego Jana Pawła II, w parafii św. Marcina trwały całodobowe modlitwy o powrót do zdrowia papieża.

Niestety wieczorem o godzinie 21.37 2 kwietnia 2005 roku Jan Paweł II zmarł, w Jaworze dzwony kościoła św. Marcina obwieszczały tę smutną wiadomość. Przed pomnikiem papieża gromadziły się tłumy jaworzan na modlitwie, zapalając setki świec. W dniu pogrzebu Ojca Świętego, na nabożeństwie i modlitwach za duszę papieża, na placu Kościelnym i przyległych ulicach zgromadziło się kilka tysięcy mieszkańców Jawora. Przed papieskim pomnikiem złożono wieńce od władz Powiatu i Miasta Jawor. Honorową wartę pełnili harcerze z hufca ZHP w Jaworze.

11 listopada w dniu odpustu parafialnego, podczas uroczystej Mszy św. sprawowanej przez ks. biskupa Stefana Regmunta, została odsłonięta i poświęcona odrestaurowana XIV-wieczna figura patrona parafii. Podczas Mszy św. zostały też wręczone odznaki i legitymacje członkom Społecznego Towarzystwa Promocji Miasta Jawora im. Św. Marcina. Dzięki staraniom Towarzystwa św. Marcina dokonano prac konserwatorskich przy figurze świętego pochodzącej z I połowy XIV w.

---

⁵⁷ Sprawozdania, Protokoły, Skupienia miesięczne, III Zakonu św. Franciszka w Jaworze.

W 11-12 maja 2008 roku odbyła się Wizytacja Kanoniczna Parafii, którą przeprowadził ks. bp. Stefan Cichy Ordynariusz Diecezji Legnickiej. W pierwszym dniu wizytacji, w niedzielę 11 maja 2008 r. udzielił sakramentu I Komunii Świętej oraz Bierzmowania. Po raz pierwszy w historii diecezji legnickiej ksiądz biskup udzielił I Komunii Świętej.

23 czerwca 2008 r. z parafii odszedł ks. wikariusz Krzysztof Sikora, który został ustanowiony proboszczem parafii w Pisarzowicach w dekanacie Kamienna Góra.

Z dniem 23 czerwca 2008 roku na proboszcza parafii pw. św. Marcina w Jaworze dekretem Biskupa Legnickiego został powołany ks. dr Dominik Drapiewski⁵⁸, który do tego czasu pełnił funkcję na stanowisku proboszcza parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Legnicy. Ks. dr Dominik Drapiewski został powołany na również na funkcję Dziekanem Dekanatu Jawor⁵⁹. Jest zatem 40 proboszczem w historii naszej parafii. Ksiądz Jan Sowa przeszedł na emeryturę i pozostał w parafii jako rezydent.

Ks. dr Dominik Drapiewski jest wykładowcą na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu, Wyższym Seminarium Duchownym w Legnicy, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Legnicy, sędzią Sądu Kościelnego Diecezji Legnickiej, dyrektorem referatu rodzinnego Legnickiej Kurii Biskupiej i diecezjalnym duszpasterzem Stowarzyszenia Rodzin Katolickich, od 2007 roku jest członkiem Rady Duszpasterskiej Diecezji Legnickiej⁶⁰.

W lipcu została wykonana naprawa ogrodzenia wokół starego cmentarza parafialnego, rozpoczęto też remont zabytkowego muru wzdłuż ulicy św. Marcina. Została wykonana nowa elewacja na budynku parafialnym przy ul. Szkolnej.

---

⁵⁸ Dekret Biskupa Legnickiego L.dz. 802/2008 z dn. 12.06.2008 r.

⁵⁹ Dekret Biskupa Legnickiego L.dz. 862/2008 z dn. 18.06.2008 r.

⁶⁰ Dekret Biskupa Legnickiego L.dz. 864 z dn. 12.06.2007 r.

25 sierpnia 2008 roku z parafii odszedł ks. wikariusz Łukasz Frątczak i został skierowany do pracy na parafię pw. św. Józefa Robotnika w Zgorzelcu. Na jego miejsce przybył ks. Krzysztof Żmigrodzki dotychczasowy wikariusz w parafii pw. św. Jadwigi Śląskiej w Gryfowie Śląskim⁶¹.

Rekolekcje adwentowe dla wiernych parafii głosił ks. Bogusław Jeż z Legnicy (sędzia Sądu Legnickiej Kurii Biskupiej).

22 grudnia 2008 roku wikariuszem parafii św. Marcina został ustanowiony ks. Maciej Szymanowski, pracujący do tego czasu w parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Lubawce.⁶²

Na przełomie lutego i marca 2009 roku wykonano nowe ogrodzenie na placu Kościelnym przy pomniku papieża Jana Pawła II. Prace przy ogrodzeniu zostały sfinansowane i wykonane przez Gminę Jawor. W marcu 2009 r. w kościele parafialnym zostało wymienione nagłośnienie wykonane przez firmę Rduch.

Rekolekcje Wielkopostne dla parafii odbyły się w dniach 22.03-25.03.2009 r., głoszone były przez o. Józefa Trymbala OFM conv.

mgr Krzysztof Patrzek

---

⁶¹ Dekret Biskupa Legnickiego L.dz. 912/2008 z dn. 18.06.2008 r.

⁶² Dekret Biskupa Legnickiego L.dz. 2154/2008 z dn. 19.12.2008 r.